

ICOM Vlaanderen: een nieuwe partner in het erfgoedveld

Voorzitter Wim De Vos aan het woord

VAN VMV NAAR ICOM VLAANDEREN

De Vlaamse Museumvereniging (VMV) bestond sinds de jaren zeventig en heeft in de loop van de decennia een aantal opmerkelijke initiatieven genomen en geapprecieerde tradities gevestigd. In het vakgebied waren de congressen, de publicaties en de werkbezoeken van de VMV stevige referenties.

De erfgoedsector in Vlaanderen heeft de laatste jaren een aantal metamorfoses ondergaan. Dit is misschien meer te merken in het vakgebied van de musea dan in dat van bibliotheken, archieven en documentatiecentra.

Het opstarten van een cultureel erfgoedbeleid in de 21e eeuw, met onder meer de keuze voor een integraal en geïntegreerde aanpak, de inzet op publieksparticipatie en expertisedeling, en vooral de oprichting van een steunpunt — Culturele Biografie Vlaanderen — heeft voor de VMV verstrekkinge gevolgen gehad. Sinds 2008 zijn de diverse beleidslijnen, decreten en instrumenten in één Cultureel-erfgoeddecreet verzameld. Dit gaf in 2008 aanleiding tot het oprichten, via een fusie tussen Culturele Biografie Vlaanderen en het Vlaams Centrum voor Volkscultuur, van een nieuwe organisatie in 2008: FARO. Vlaams steunpunt voor Cultureel erfgoed.

Het steunpunt FARO is, enkele jaren na zijn oprichting, een grote naam. Praat met erfgoedcollega's uit Vlaanderen, uit Franstalig België, uit Nederland, en ze spreken op een heel positieve manier over het professionalisme en het voluntaristische beleid van FARO. FARO biedt vormingsactiviteiten aan, zorgt voor bruggen tussen opleidingen en het werkveld en verricht studiewerk waarop musea en groepen van musea zich kunnen richten. Een aantal functies die FARO nu officieel uitoefent waren vroeger versnipperd over een aantal erfgoedorganisaties. De VMV was er een van.

In de museumvereniging werd in 2009 een traject doorlopen waarin de eigen bestaansredenen in vraag werden gesteld,

op een onbevungen manier. In dialoog met het museumveld kwam men na enkele maanden van uitwisselingen en reflectie tot de vaststelling dat een specifieke museumvereniging in Vlaanderen niet alleen zinvol, maar ook nodig is.

In de museumwereld heeft de internationale koepel van museumverenigingen, ICOM (International Council of Museums) een ijzersterke faam. In Vlaanderen (en Brussel) is nood aan een vereniging die de bezorgdheden en de programmapunten van ICOM opvolgt en een brugfunctie vervult tussen museummedewerkers en de drijvende overtuigingen van ICOM.

Het is in die geest dat in het voorjaar van 2011 ICOM Vlaanderen werd opgericht. In het buitenland zullen we werken onder de naam ICOM Belgium Flanders. Dit ging gepaard met een statuutswijziging, waarin de opdracht van de vereniging werd geherdefinieerd. Die opdracht luidt nu als volgt:

De vereniging heeft tot doel:

- de bevordering van het museumwezen, de museumsector en het museumbeleid
- de bevordering van de algemene beroepskennis van het museum personeel
- de bevordering van de professionele en internationale gerichtheid binnen het museumveld

Naar het voorbeeld van ICOM wordt steeds gepoogd om de relatie tussen erfgoed, maatschappij en overheid centraal te laten staan in de activiteiten.

ICOM VLAANDEREN IN DE PRAKTIJK EN IN DE TOEKOMST

Hoewel de vereniging nagelnieuw is, is de invulling van de opdrachten dat niet. Reeds in 2009 werd gestart met een aantal initiatieven die in deze internationale richting gaan en die museumprofessionals de kans geven in contact te komen met de internationale context van hun beroep, net als met het overheidsbeleid in de sector.

Zo kwamen opleiding van suppoosten en veiligheid in musea aan bod en organiseerden we een reflectienamiddag rond

het groenboek. Er was een debat over de ethische code van ICOM, met discussies over praktijkcases. Het oprichtingscolloquium van ICOM Vlaanderen stelde de vraag centraal hoe musea kunnen reageren in budgettair moeilijke tijden en ging daarvoor over de schutting kijken, bij de burens in Nederland maar ook bij praktijkvoorbeelden uit de toeristische sector, waarin erfgoed een meer en meer belangrijke plaats gaat innemen. Voorkomen is beter dan genezen: dat was de conclusie van deze door FARO en ICOM georganiseerde dag; werk aan de winkel. Tijdens een world café werden strategische opties geformuleerd om de museum- en dus erfgoedsector in Vlaanderen weerbaarder te maken de volgende maanden en jaren. Een colloquium dat we organiseren in november 2011 en dat we momenteel voorbereiden, gaat over toegankelijkheid van musea in al hun aspecten.

ICOM Vlaanderen zet de werkbezoeken voort die voorganger VMV kenmerkte, maar probeert de focus te leggen op nieuwe initiatieven, op museumprojecten die ook aandacht hebben voor de wereld buiten het museum.

De kern van al onze activiteiten is de rol van erfgoed in onze mondiale maatschappij. Erfgoed en erfgoedpraktijk verdienen het dat erin wordt geïnvesteerd, dat ze worden gekoesterd en ook dat het publiek, de burger, er van dichtbij wordt bij betrokken. We zijn ervan overtuigd dat de wereld beter en respectvoller wordt wanneer erfgoed voortdurend aanwezig is in de bekommernissen van beleidsmakers en van iedereen. Onze musea, en in het algemeen alle erfgoedorganisaties, hebben de taak om erfgoed alomtegenwoordig en vooral maatschappelijk relevant en gedragen te maken in de 21e eeuw. Een mooi ideaal, en het is misschien makkelijker haalbaar dan we denken.

Maar daarom moeten we ook naar het publiek toe durven stappen. Een gedegen collectiebeleid en wetenschappelijke nauwgezetheid moeten we blijvend garanderen, maar in musea is ook al lang een zoektocht bezig om die te combineren met nieuwe technologieën, met

gebruiksvriendelijke initiatieven, met een sterk verhoogde toegankelijkheid van ons erfgoed. De ICOM-code uitvoeren en de ICOM-definitie van een museum verdedigen, dat is de uitdaging.

Musea en erfgoedorganisaties streven op internationaal vlak ook steeds vaker naar een globale benadering, waarin cultureel, archeologisch, natuurlijk en immaterieel erfgoed samen worden voorgesteld. In het buitenland werd op dat vlak reeds heel wat onderzoek verricht en zijn er veel geslaagde praktijkvoorbeelden. Ook in Vlaanderen groeit deze tendens. ICOM Vlaanderen wil in de komende jaren mee nadenken over de concrete invulling hiervan.

BRUGGEN TUSSEN MUSEUMSECTOR EN BAD-SECTOR?

Het is duidelijk dat musea steeds vaker een beroep doen op elkaar en ook op andere sectoren. Het helpt om een ruimer en een meer gediversifieerd aanbod te ontwikkelen dat maatschappelijk ook steviger verankerd is. Inspiratie vanuit een internationale context kan musea helpen om hun activiteiten steeds opnieuw te herbronnen.

Misschien kunnen we in de komende jaren intenser dialogeren en nadenken over samenwerking tussen bibliotheken, archieven, documentatiecentra en musea: dat zat reeds vervat in het Cultureel-erfgoeddecreet van 2009. Momenteel zijn vele tentoonstellingen en musea deels gebaseerd op archief- en bibliotheekmateriaal. Ongetwijfeld kunnen nog veel meer bruggen geslagen worden tussen de twee sectoren, met name op het vlak van publieksinitiatieven. Wat de museoloog Peter Van Mensch onlangs als grote uitdaging formuleerde voor de brug tussen onze sectoren: de interoperabiliteit van medewerkers en functies stimuleren en faciliteren: dat is de uitdaging. Het lijkt aantrekkelijk om in de komende jaren met de VVBAD en ICOM Vlaanderen te reflecteren over deze problematiek en, ook op dit vlak, eens over de schutting te kijken, of deuren aan te brengen in de schuttingen. Alle ideeën vanuit de BAD-sector zijn daarbij welkom. ■

Achter de schermen van het Legermuseum.